

SUPREMUM SIGNATURAE APOSTOLICAE TRIBUNAL

Prot. n. 4326/73 CG

N

Nullitatis matrimonii

(X – Y)

IN NOMINE DOMINI. AMEN.

Paulo PP. VI feliciter regnante, Pontificatus Dominationis Suae anno XII, die 23 novembris 1974, Em.mi Patres Cardinales Dinus Staffa, *Praefectus* et *Ponens*, Aloisius Traglia, Paulus Marella, Aegidius Vagnozzi, Paulus Bertoli, Arturus Tabera, Silvius Oddi, Jacobus Violardo, Humbertus Mozzoni, Petrus Palazzini, Membra Supremi Tribunalis Signaturae Apostolicae, coadunati in sede eiusdem Supremi Tribunalis ad decidendam, in prima et unica instantia, vi specialis Commissionis Pontificiae, causam nullitatis matrimonii inter D.nam X, actricem, baptizatam in Ecclesia Methodistista Unita, repraesentatam per patronum ex officio datum, D.num A et D.num Y conventum, baptizatum in Ecclesia Armena non catholica, interveniente Rev.mo P. Vilelmo O'Connell, Defensore vinculi, sequentem tulerunt definitivam sententiam:

SPECIES FACTI

Die 30 mensis iulii a. 1966 X sectae methodistae matrimonium contraxit cum Y baptizato in Ecclesia Armena separata. Nuptiae celebratae sunt coram ministro methodista, sine interventu sacerdotis Ecclesiae viri, vel alterius Ecclesiae orientalis non catholicae.

Matrimonium infaustum habuit exitum, ita ut, post circiter sex annos, partes ab auctoritate civili divortium die 12 mensis maii a. 1972 obtinuerint.

Anno subsequenti praefata X, ut nubere posset viro catholico petivit a Tribunali Ecclesiastico N, in cuius iurisdictione ipsa domicilium habebat, ut suum praecedens matrimonium nullum declararetur. Officialis praedicti Tribunalis Ecclesiastici die 22 martii a. 1973, allegans carentiam iurisprudentiae pertinentis ad casum, acta transmisit ad H. Supremum Tribunal ut, sicut accidit, quattuor abhinc annis, pro casu duorum coniugum orthodoxorum ritus byzantini-romeni, hunc quoque definiret.

Die 31 iulii a. 1973 Summus Pontifex facultatem concessit ut causa definiretur in prima et unica instantia a Signatura Plenaria.

Instructoria peracta, prae habitis votis praeclarissimorum virorum in iure canonico orientali peculiariter versatorum, interveniente Ill.mo Prof. A, tamquam actricis avvocato ex officio necnon Rev.mo P. Villoelmo O'Connell, Defensore vinculi N.S.T., Nobis hodie respondendum est dubio: "An constet de nullitate matrimonii ex defectu formae, in casu".

IN IURE

In Signatura Plenaria diei 28 novembris a. 1970 proposito dubio de nullitate matrimonii inter duos orthodoxos ritus byzantini-romeni [...] initi tantummodo coram magistratu civili, Patres responderunt: "Affirmative, seu constare de nullitate matrimonii ob defectum formae, seu ritus sacri, in casu"

Decisio haec, quam Summus Pontifex publici iuris fieri concessit in audientia diei 28 decembris 1970, schismaticos dumtaxat respiciebat ritus byzantini (cf. *Apollinaris* XLIV (1971) 24).

Quaestio autem nunc dirimenda, schismaticos armenos afficiens, omnino similis est praecedenti, utrum nempe valida sint matrimonia ab armenis schismaticis contracta absque sacerdote adstante et benedicente.

Synodus Armenorum a. 1911, a S.C. de Propaganda Fide decreto diei 14 septembris a. 1913 recognita, sub nn. 575-576 habet: "... apud nos, iam a saeculis invaluit, ut valida habeantur et sint matrimonia quae coram sacerdote, non necessario parochio, contrahuntur; quare coniugium sine praesentia sacerdotis initum nullum est et irritum" (cf. *Acta et Decreta Concilii nationalis Armenorum*, Romae habiti anno 1911, Romae, 1914).

Cum haec Synodus a Sede Apostolica agnita fuerit, matrimonium duorum Armenorum catholicorum, vel mixtum, quod initur nullo interveniente sacerdote, invalidum est (cf. A. COUSSA, *Epitome praelectionum de iure ecclesiastico orientali*, vol. III, *De matrimonio*, a. 1950, n. 192).

Quaerendum est tamen utrum sacerdotis praesentia requiratur pro validitate matrimonii Armenorum dissidentium.

Ut ipsa Synodus mox citata innuit, mos exigendi ut matrimonium celebretur coram sacerdote in Ecclesia armena "iam a saeculis invaluit" id est a Collectione canonum Apostolorum,

Collectio Canonum Apostolorum, qui Primi dicuntur, est collectio spuria, a Syris confecta, constans 27 canonibus. Collectio haec a Nerses Magno (362-373) in Concilio ASHRISMAT (c. a. 365) pro Ecclesia armena recepta est (cf. B. TALANTINIAN - *De contractu matrimonii iuxta Armenos*,

SUPREMUM SIGNATURAE APOSTOLICAE TRIBUNAL

Hierosolymis, 1947, 89). His 27 canonibus, vel ab ipso Nerses Magno vel ab eius discipulis, alii sex canones additi sunt, inter quos can. 33, qui ait: “Constituerunt Apostoli firmiterque statuerunt ut sicut Deus in principio hominem in matrimonio coniunxisset et alterum alterius adiutorem fecisset eisque benedixisset, ita statutum confirmatumque esset apostolico praecepto ut sancte et secundum leges per dexteram sacerdotis manum eiusque benedictione homo in matrimonium coniungeretur” (H. GHEDIGHIAN, *Canones Apostolici*, in “*Fonti della Codificazione canonica orientale*”, serie II, fascicolo XXI, 26-27).

Merito adnotat TALANTINIAN: “Canon 33 non dicit quomodo benedictio sacerdotalis sit requisita, sc. utrum ad validitatem an ad liceitatem. Ex contextu canonis non potest erui, matrimonium sine benedictione initum invalidum esse. Nihilominus praecise de hoc Armeni persuasi fuerunt, idque citissime: nam aliud matrimonium non agnoscunt validum, nisi illud a presbytero benedictum. Hoc patet iam inde a Concilio SHAHAPIVAN” (o.c., 90-91).

Can. 33 vel ab ipso Nerse M. vel paulo post additum fuisse eruitur etiam e Concilio SHAHAPIVAN (a. 444) quod in can. 13 coincidit cum relato can. 33 et in cann. 3 et 7 testatur de usu benedictionis (cf. A. MAI, *Scriptorum veterum nova Collectio*, t. XII, 293-294). Circa praescripta huius Concilii animadvertit TALANTINIAN: “Quod in can. 4 vocatur matrimonium benedictum, in can. 5 appellatur matrimonium legitimum seu genuinum seu verum. Nullus copulam perficere potest ante matrimonium; i.e. ante benedictionem sacerdotalem; quia secus sperneret Ecclesiam et coronam benedictam, quae est matrimonium legitimum; ista copula est simpliciter fornicatio” (o. c., 91).

Haec disciplina confirmata fuit cum Catholicos Johannes III Ozniensis a. 719 Synodum convocavit in DVIN. Can. 15 huius Synodi, postquam de ritu locutus est a sacerdote peragendo in celebrando matrimonio, decernit: Si quis autem ita non egerit: sed utcumque fuerit, sua pervicacia atque socordia matrimonii legem ac ritum contempserit, sacerdos a sua dignitate deponatur, coronatos vero oportet iterum christianorum legem coronare” (cf. J. B. AUCHER, *Domini Johannis Philosophi Ozniensis Armeniorum Catholici opera* (textus armenus et latinus) Venetiis, 1834, 63).

Quae postrema verba, animadvertit in voto suo I. ZUZECK, significant matrimonium, nisi adsit sacerdos benedicens, nullum esse, etsi corona sponsis alio modo tradita sit.

In can. 16 eadem Synodus statuit: “Ad secundas nuptias accedentes item oportet iuxta priorem modum ... et per Ecclesiae ac sacerdotum

benedictionem accipere legitimi coniugii signaculum. Si qui vero ita non fecerint ... hi dividantur ac subiiciantur canonibus statutisque contra moechantes disciplinis” (cf. J. AUCHER, o. c., 64). Saec. XI Catholicos Narsetes Glajensis ait: “coronam imponere” idem esse ac “matrimonium celebrare” (cf. J. CAPPELLETTI, *Sancti Narsetis Claiensis Armenorum Catholici Opera*, Venetiis, 1833, 151; *Fonti - Codificazione Canonica Orientale*, fasc. VII, *Disciplina Armena* (saec. IV [XVII] 388).

“Liber iudiciorum” a SIMBAT (1208 -1276) regis Armenorum fratre et exercitus duce confectus, ait e. gr. mulierem non baptizatam in uxorem duci posse, at, si postquam tamquam christiana coronata fuit, matrimonium est validum, tamquam pro qualibet alia christiana (textus relatus in suo voto a J. Rizac, qui eum desumit ab A. G. GALATIAN, *Erivan*, 1958).

Praxis Armenorum exigendi ritum sacrum, praesente sacerdote, ad hoc ut matrimonium valeat, incipit proinde dum Ecclesia Armena adhuc catholica erat, nam ipsa schismati adhaesit, Concilium Chalcedonense reiciens, in Synodis VALARSAPAT (a. 491) et DVIN (a. 506) et clarius in Synodo DVIN (a. 645). Ut eruitur e “Libro iudiciorum”, quem citavimus, eadem disciplina servabatur tempore unionis restauratae cum Ecclesia catholica (ab a. 1198 ad a. 1375).

Nullum ergo dubium est quod veritati conforme sit assertum Synodi Armenorum a. 1911, id est quod apud Armenos talis disciplina “iam a saeculis invaluit” (supra; cf. etiam Synodus Chalcedonensis Armenorum a. 1890, a S. Sede non approbata - A. COUSSA, o.c., 224, nota 913). Si quis dubitaret utrum haec praxis sit mera consuetudo facti, non autem consuetudo iuris, eadem repetenda essent quae scripsimus de validitate matrimonii inter partem orthodoxam et partem protestantem baptizatam (cf. *Apollinaris* XLVI (1973), 261-265). At dubium in praesenti casu censemus proponi non posse, quia disciplina de qua agitur non a communitate schismatica inducta fuit, sed ab Ecclesia armena dum adhuc cum Ecclesia catholica erat unita; etiamsi vero haec consuetudo vim legis obligantis etiam pro schismaticis non fuisset antea consecuta, certo consuetudo iuris evasit tempore unionis, quod Media Aetate fere per duo saecula duravit. Haec conclusio plene concordat cum Concilio Vaticano II edicante: “Sacra Synodus, ad omne dubium tollendum, declarat Ecclesias Orientis memores necessariae unitatis totius Ecclesiae, facultatem habere se secundum proprias disciplinas regendi”. (Decretum “Unitatis Redintegratio” n. 16).

Huic conclusioni nonnullae et satis graves obiiciuntur difficultates, valde similes illis quas superavimus in decisione diei 28 novembris a. 1970; sed hic forte leviores, quia non agitur in casu nostro de lege civili - i.e. de Novella

89 Leonis Philosophi - recepta seu canonizata ab Ecclesia, sed de praxi, ut vidimus, Synodis Ecclesiae Armenae innixa et usu ipsius Ecclesiae comprobata.

Censent nihilominus quidam hanc consuetudinem vi obligandi destitutam esse, sive quia in errore fundatam populi, qui falso putat praesentiam et benedictionem sacerdotis ad validitatem requiri; sive quia talis consuetudo constans non est, neque totae nationi armenae communis, neque Synodis armenis suffulta, neque ab Apostolica Sede approbata. “Il loro errore di non potersi contrarre validamente il matrimonio avanti il giudice turco, non può renderlo nullo; imperocchè non concerne, né appartiene alla sostanza del matrimonio e non toglie la precedente volontà di che voleva celebrarlo, ma cade solamente sulla sua forma e solennità e così non può renderlo invalido, giacché sia nel matrimonio, come negli altri contratti, quando lo errore è concomitante, e non influisce sull’essenza della cosa che si vuole, ma sulle sue qualità accidentali, rimane il contratto valido. E neppure osta alla validità di tali matrimoni, l’opinione invalsa presso la nazione armena, che non possa un matrimonio contrarsi avanti il ministro turco, ma faccia di mestieri celebrarlo avanti la Chiesa, e con 1a benedizione sacerdotale. Questa opinione non è costante, non è né comune presso tutta la nazione, e gli ecclesiastici che hanno studiato teologia, sanno pensare diversamente, come l’afferma lo stesso Vicario B nella sua risposta, inoltre non è questa opinione corredata da vero canone sinodale armeno, non è approvata dalla Sede Apostolica, ma piuttosto deriva dal fatto che non si distingue il matrimonio invalido dall’illecito”, (Collectanea Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, *Instructio* diei 1º octobris a. 1785, vol. II, 1907, n. 580, 365-366).

Respondetur consuetudinem de qua agimus non in errore fundari, sed in natura sacra matrimonii, ad quam tutandam Synodi et Libri liturgici (cf. TALANTINIAN, o.c., 116 ss; A. RAES, *Introductio in Liturgiam orientalem*, Romae, 162 ss.) Ecclesiae Armenae sacrum ritum ad validitatem imposuerunt. Talis consuetudo fuit (et adhuc est, ut videbimus) communis Ecclesiae Armenae, prout constat ex absentia cuiuscumque contrarii praescripti ipsius Ecclesiae.

Quamvis approbata antea non fuerit a Sede Apostolica, haec consuetudo vim iuris obtinere poterat, utpote omnibus requisitis induta, independenter ab explicita approbatione Sanctae Sedis (cf. quae scripsimus in *Apollinaris* XLVI (1973) 1.c.). Sacra Congregatio de Propaganda Fide praefatam Instructionem emisit, quia in relationibus ad eam missis ea deerant quibus probatur consuetudinem vim iuris habere. Ceterum Sacra Congregatio non dedit nisi normam practicam, nec novam condidit legem: (Cl. J. Zuzek refert

votum E. Herman, qui, utpote Consultor Pont. Comm. pro Codice Orientali - prot. 706/32 - de analoga Instructione S. Congregationis de Propaganda Fide ad Episcopos Romanos a. 1858, circa necessitatem ritus sacri pro validitate matrimonii, scribebat: "Definitiva solutio vero neque postea data est, licet quaestio ad S. Sedem delata sit et usque ad hodiernum diem deferatur").

Benedictionem sacerdotis ad validitatem matrimonii etiam hodie ab Armenis dissidentibus requiri, eruitur etiam ex eorum statuto personali a. 1956 pro residentibus in Libano, in art. 40 decernente: "Nella Chiesa armena, il matrimonio è un sacramento, che è valido soltanto con la coronazione fatta da parte dell'ecclesiastico competente, secondo il rito prescritto dalla Chiesa". Statutum directe respicit Armenos dissidentes in Libano, at dubium non est ipsum valere pro omnibus Armenis schismaticis (cf. Litterae Exc.mi. Gerabed Amadounj diei 11 iunii a. 1973). Statutum editum est a Patriarchatu dissidenti de Antelias et ad praescriptum relatum in art. 40 expresse citatur IV Concilium DVINENSE a. 719 (*ibid.*, 164). Eandem disciplinam testatur sacerdos qui, nomine Catholicos de Etehmiadzin Vasken I, scripsit die 3 iulii c.a. "marriage celebrated without the blessing of a priest, the Armenian Church considers such a marriage invalid". Item Yeghishe Derderian, Patriarcha Armenus Jerosolymitanus, litteris diei 13 iunii c.a. "as to the marriage celebrated without the blessing of a priest we consider it as not valid". Shenork Kalustian, Patriarcha Armenus Constantinopolitanus, die 18 iunii c.a. scripsit: "Although we do not consider as valid these marriages wich are celebrated without the blessing of a priest, but we have to admit them and somehow validate them". Quibus verbis innuitur matrimonia, absque sacerdotis benedictione celebrata, invalida esse, et simul applicatur ea quae praxis "oeconomiae" vocatur seu dissimulationis, qua coniuge ita invalide coniuncti admittuntur nihilominus ad sacramenta.

Cum a Catholicosatu de Etchmiadzin dependeant Archiepiscopi Constantinopolitanus et Jerosolymitanus, qui ratione Statuti personalis titulum habent quoque Patriarcharum, concludendum est supremos pastores Ecclesiae Armenae dissidentis unanimiter testari nullitatem matrimonii initi absque benedictione sacerdotis.

Difficilior, contra, videtur interpretatio Exc.mi Khoren I, Catholicos Ciliciae, iuxta quem "All the civil marriages are considered valid by our Church". Ut haec declaratio recte diiudicari possit, perpendendum est quod scribit P. Zuzek, qui de hac re colloquium petivit ab ipso Exc.mo Khoren, qui "chiariva che per il Libano non vi sono difficoltà, dato che la Costituzione riconosce come validi soltanto i matrimoni celebrati nella

SUPREMUM SIGNATURAE APOSTOLICAE TRIBUNAL

Chiesa cui appartengono gli sposi”; contra vero “difficoltà grave esiste per quelle altre parti del mondo in cui il matrimonio civile è il solo riconosciuto dallo Stato”. Quae verba respondere videntur eidem principio “oeconomiae”, quod invenitur in supra relata declaratione Patriarchae Armeni Constantinopolitani. At si, in quibusdam regionibus tolerari potest, iuxta praefatum principium, Armenos matrimonia celebrare forma mere civili, hoc non significat huiusmodi matrimonia valida considerata esse secundum ius Armenorum. Quod ceterum confirmatur ab ipso Exc.mo Khoren I, qui, interrogatus “circa la necessità del ‘ritus sacer’ secondo la tradizione armena”, respondit: “che esso è di per sé necessario: però per certi paesi del mondo ‘what can we do’”. Non ergo de consuetudine agitur abrogativa formae matrimonii, seu de desuetudine, sed de maxima difficultate pro auctoritatibus Ecclesiae Armenae exigendi observantia praescriptae formae: etenim “dissimulatione nullam obligationem Superior aufert, sed violationem legis ignorare fingit, quia in certis adiunctis maxime difficile est aut impossibile quidem urgere legem”; praeterea dissimulatio est medium per se transitorium (cf. H. J. CICOGNANI-D. STAFFA, *Commentarium ad primum librum Codicis Iuris Canonici*, Romae, 1942, vol. II, 572 et 575. Instructio Secretariae Status diei 22 maii a. 1841 de nuptiis mixtis in Galicia Austriaca, ait: “Apostolica Sedes mala illa patienter solet dissimulare, quae vel impediri omnino nequeunt vel si impediantur, funestioribus etiam incommodis facilem aditum possunt patefacere” - Fontes C. J. C. VIII, n. 6453, 480).

Concludendum est proinde, sicut pro dissidentibus ritus byzantini, de quibus in decisione diei 28 novembris a. 1970, nullum esse matrimonium nisi intervenerit sacerdos adsistens et benedicens.

IN FACTO

Constat virum conventum Y, fuisse, tempore matrimonii cum X, membrum Ecclesiae Apostolicae Armeniae, sc. Ecclesiae Armenae schismaticae. Hoc eruitur e documento mensis decembris anni 1972, in quo declaratur praefatum virum fuisse baptizatum et confirmatum die 31 augusti 1947, secundum ritum Ecclesiae Apostolicae Armenae. Quod confirmatur depositione actricis, iuxta quam “la vita di Y si era svolta nell’ambiente della comunità etnica e della Chiesa armena” quia ipse “frequentava i servizi religiosi nella sua chiesa ogni settimana e praticamente viveva là”.

Igitur Y matrimonium celebrare debuisset secundum ritum et coram sacerdote praefatae Ecclesiae Armenae, vel saltem coram vero et proprio

sacerdote alius Ecclesiae christianae vel coram sacerdote Ecclesiae catholicae. Id non accidisse patet e plurimis actis testantibus matrimonium, quod praedictus vir contraxit cum Y celebratum fuisse secundum ritum Ecclesiae Methodistae unitae, cui tunc temporis pertinebat mulier, id est coram ministro eiusdem ecclesiae d.no Z. Quamvis vero dicatur ipsum accepisse “piena ordinazione” tenendum est non agi in casu de vera ac propria ordinatione, characterem sacerdotalem conferente. D.nus Z addit: “Non sono *mai stato ordinato sacerdote* della Chiesa Cattolica Romana né ministro di qualsiasi altra denominazione”. Officialis N respondit matrimonium de quo agimus “non fu mai benedetto da un sacerdote”.

Defectus formae praescriptae excusari non potest in casu ob impossibilitatem vel difficultatem inveniendi sacerdotem eiusdem Ecclesiae Armenae et alius Ecclesiae Christianae qui nuptiis adesset et benediceret. Nam prope locum in quo matrimonium celebratum est, exstabat paroecia Ecclesiae Armenae.

Scribit Officialis N “gli Armeni Ortodossi hanno una parrocchia nella nostra diocesi”. Item Rev.dus C, parochus Ecclesiae D.

Quamobrem, sicut affirmat praefatus Officialis, partes “avrebbero potuto facilmente sposarsi davanti ad un sacerdote armeno”. Quod ceterum confirmatur ab actrice: “Al tempo del nostro matrimonio c’era un sacerdote armeno ortodosso, nella zona, che avrebbe potuto officiare il matrimonio. Non ci sarebbe stata nessuna difficoltà alla celebrazione del matrimonio davanti a lui”.

Initis nuptiis, vir nullo modo curavit de suo matrimonio convalidando coram sacerdote armeno, vel coram sacerdote ecclesiae christianae, sicut eruitur ex actis. Affirmat enim C in epistula missa ad Officiale N: “Essi (sc. partes) non si rivolsero al sacerdote di là (id est Ecclesiae Armenae) per lo scopo di convalidare il matrimonio”. Atque in responsione missa ad istud Supremum Tribunal, rev.dus E, auditor Tribunalis N, quamvis declaret virum conventum noluisse deponere, affirmat tamen ipsum dixisse, in colloquio telefonico: “il matrimonio non fu mai portato davanti al sacerdote armeno per essere convalidato nè davanti ad alcun altro sacerdote o ministro”. Denique actrix declarat in sua depositione: “Noi non andammo alla Chiesa di Y, per nessuna ragione affatto, dopo la cerimonia nella Chiesa metodista di G. Questa fu l’unica cerimonia che ci fu”.

Animadvertitur tamen quod, iuxta rev.dum d.num E, vir conventus “sembrò persuaso che la sua Chiesa riconosceva qualsiasi matrimonio celebrato davanti a qualsiasi sacerdote o ministro cristiano”. At respondetur hoc pendere potuisse non ab opinione communitatis armenae, sed potius a X

SUPREMUM SIGNATURAE APOSTOLICAE TRIBUNAL

personali ignorantia in re religiosa, eo vel magis quod, secundum actricem, vir conventus erat “molto devoto alla propria famiglia e al proprio retaggio e *non altrettanto alla propria religione*; etenim cum sacerdote ecclesiae suae locutus non est “nè prima nè dopo il matrimonio”.

Negari nequit sacerdotes Ecclesiae Armenae non respuisse virum conventum a communitate, in quam e contra receperunt eum et actricem; at praetereundum non est quod affirmat actrix: “il fatto che noi ci ambientammo bene nella comunità della Chiesa Armena, è probabilmente dovuto al fatto che la parrocchia sembrò avere un rapido avvicendamento di sacerdoti” quia “un nuovo parroco venne nella parrocchia pochissimo tempo dopo il nostro matrimonio”. Novus parochus forsitan nihil sciebat de modo quo matrimonium inter partes celebratum fuerat et omisit de hoc investigare.

Utrumque res est, etsi silentium cleri Ecclesiae Armenae N tribui potest falsae opinioni eiusdem de valida celebratione huius matrimonii, non sequitur inde desuetudo abrogans ius antiquum de forma matrimonii. Ut ait P. Tocanel, Armeni dissidentes Americae Septentrionalis proveniunt e Catholicosatu de [...], iuxta quem “as to the question of the validity of marriage celebrated without blessing of a priest, the Armenian Church considers such a marriage invalid”.

Rev. mus vinculi Defensor affirmat Armenos non exigere presbyterum sui ritus ut matrimonium valide benedicatur, sed “quemcumque qui benedictionem Dei in novos coniuges invocare valeat”; et addit hoc principium valere non tantum pro sacerdote cuiuscumque ritus et confessionis christianae, qui tamen valide ordinatus sit, sed etiam pro ministro sectae haereticae, qui etiamsi careat valida ordinatione “sese omnibus sacerdotis Christi potestatibus instructum esse censet proclamatque”. In primis animadvertendum est apud Armenos designationem presbyteri exigere validam ordinationem sacerdotalem, ut ipse Rev. mus Defensor nomine Ecclesiae benedictionem Dei in novos sponsores invocet”. Quoad hoc recolendum est pro Armenis matrimonii sacramentum non esse sine sacerdotis benedictione, id est huius quoque sacramenti, sicut ceterorum sacramentorum, ministrum esse sacerdotem, seu presbyterum; at Rev. Z, ut ipse fatetur (cf. supra) nullam umquam recepit ordinationem sacerdotalem seu presbyteratum.

Dubio proinde Nobis proposito respondendum est: “Affirmative, id est constare de nullitate matrimonii, in casu, utpote celebrati absque interventu sacerdotis adsistentis et benedicientis”.

DECISIO

His omnibus in iure et in facto perpensis, Nos infrascripti Cardinales Membra Supremi Tribunalis Signaturae Apostolicae, prae Tribunali sedentes et solum Deum prae oculis habentes, Christi nomine invocato, edicimus, declaramus et definitive sententiamus, proposito dubio respondentes: Affirmative, seu constare de nullitate matrimonii ob defectum formae seu ritus sacri, in casu.

Ita pronuntiamus mandantes Ordinariis locorum et ministris Tribunalium ad quos spectat, ut hanc Nostram definitivam sententiam executioni tradant et adversus reluctantes procedant ad normam sacrorum canonum, iis adhibitis executivis et coercitivis mediis, quae, pro rerum adiunctis, opportuniore et efficaciora videantur.

Romae, in sede Supremi Tribunalis Signaturae Apostolicae, die 23 novembris 1974.

Dinus Card. STAFFA, *Praefectus es Ponens*

+ Aloisius Card. TRAGLIA

+ Paulus Card. MARELLA

Paulus Card. BERTOLI

Silvius Card. ODDI

Humbertus Card. MOZZONI

Aegidius Card. VAGNOZZI

Arturus Card. TABERA

Jacobus Card. VIOLARDO

Petrus Card. PALAZZINI

SUPREMUM SIGNATURAE APOSTOLICAE TRIBUNAL

- 8 -